

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 47/2020

Sosioekonomisen aseman yhteys lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen

Jaakkola Vilma, Suokanerva Milla, Tervo Päivi, Honkanen Hilikka

23.6.2020 ::

Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan hyvinvoinnin aineellisia ulottuvuuksia ja aineellisten voimavarojen hankkimiseen tarvittavia edellytyksiä. Aineellisiin voimavaroihin luetaan muun muassa tulot, omaisuus ja asumistaso. Niiden hankkimiseen liittyviä edellytyksiä puolestaan ovat koulutus, ammatti ja asema työelämässä. Nämä kaikki tekijät vaikuttavat yksilön sosioekonomiseen asemaan. Sosioekonomiset tekijät vaikuttavat johdonmukaisesti ja suorasti yksilön hyvinvointiin, terveyteen ja niiden määrittäjiin. Sosioekonomiseen asemaan yhteydessä olevat hyvinvointi- ja terveyserot näkyvät lapsiperheissä muun muassa vanhempien ja lasten elämäntavoissa, elinolosuhteissa ja sosiaalisissa suhteissa.

Sosioekonomisella asemalla on yhteys lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen

Sosioekonominen asema vaikuttaa monin eri tavoin ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Henkilön sosioekonominen asema voi altistaa terveyttä vaarantaville, mutta toisaalta myös terveyttä vahvistaville tekijöille. Erilaisen sosioekonomisen aseman omaavat ihmiset käyttävät tutkitusti myös eri tavoin sosiaali- ja terveyspalveluita. Toisaalta myös terveys vaikuttaa sosioekonomiseen asemaan, sillä paremman terveyden omaavat pärjäävät paremmin koulutuksessa ja työmarkkinoilla. ^[1]

Vanhempien sosioekonominen asema vaikuttaa myös heidän lastensa sosioekonomiseen asemaan. Sosioekonomisella asemalla taas on vaikutusta lapsiperheiden terveyteen ja hyvinvointiin elintapojen- ja tottumusten myötä. Lapsuuden perheen sosioekonominen asema voi näkyä läpi elämänkaaren. Sen vaikutukset alkavat näkyä jo varhaislapsuudessa jatkuen nuoruuteen ja jopa aikuisuuteen saakka. ^[2]

Lapsiperheiden terveystottumuksiin vaikuttavat eniten vanhempien terveystottumukset ja niihin liittyvät tiedot, sillä ne luovat ja muovaavat myös lapsien terveystottumuksia. Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveydenhoitajilla onkin tämän vuoksi tärkeä rooli lapsiperheiden terveystottumuksiin vaikuttamisessa. Vanhemmat ja lapset saavat terveydenhoitajilta ajantasaista tietoa liittyen terveyteen ja hyvinvointiin. Terveystottumuksia ovat muun muassa ruokailutottumukset, uni, lepo ja fyysinen aktiivisuus. ^[3] Lapsuudessa ja nuoruudessa opitut terveystavat- ja tottumukset sekä elämäntavat ovatkin melko pysyviä ja siirtyvät usein aikuisuuteen sekä sukupolvilta toisille ^[4].

Vanhempien koulutuksella on yhteys lasten koulutukseen

Koulutustason on huomattu olevan jossain määrin sukupolvelta toiselle siirtyvää. Suomessa voidaan huomata, että korkeasti koulutettujen vanhempien lapset etenevät omassa koulutuksessaan muita pidemmälle ja saavat useammin jatko-opiskelupaikan. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapsista yli kolmella neljästä on lukio- tai korkeakoulututkinto. Yleisesti ottaen ne lapset, jotka ovat vailla peruskoulutuksen jälkeistä koulutusta tulevat perheistä, joissa vanhemmillakaan ei ole vastaavaa koulutusta. Nuorten matala koulutustaso taas altistaa heitä päihteiden käytölle, mikä voi lisätä työkyvyttömyyttä ja syrjäytymisvaaraa. ^{[5] [6]}

Kouluttautumisella on selkeä yhteys työllistymiseen. Nykyään töiden saanti ilman alalle vaadittavaa koulutusta ja aiempaa työkokemusta on entistä hankalampaa. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että myös ne lapset, jotka tulevat heikommin koulutettujen tai heikomman työmarkkina-aseman omaavien vanhempien perheestä, saisivat yhtäläiset mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun. ^[5]

Perheen tulotasolla on vaikutus lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen

Perheen tulotaso on usein periytyvää. Tämä koskee sekä matala- ja hyvätuloisuutta. Lapsuuden resurssit vaikuttavat pitkälti siihen, miten henkilö saa kartutettua omaa asemaansa ja statustansa sosioekonomisessa hierarkiassa. Toimeentulon ongelmat lapsiperheessä voivat altistaa vanhempia masennukselle ja uupumukselle sekä heikentää vanhemmuuden kokemuksia. Lapsuudessa koetut toimeentulon vaikeudet voivat vaikuttaa lapsen mielenterveyteen myöhemmissä elämänvaiheissa. Tulee kuitenkin muistaa, että toimeentulon kokemus on aina subjektiivinen ja toimeentulon vaikeuksia voivat kokea myös hyvätuloiset perheet. ^[7]

Lapsiperheissä köyhyyttä esiintyy usein eri tavoin kuin muissa kotitalouksissa. Muissa talouksissa köyhyyttä ilmenee usein työelämän ulkopuolisilla henkilöillä. Lapsiperheissä köyhyyttä voi olla, vaikka huoltaja olisikin töissä. Matalatuloisuus voi myös vaikuttaa lapsen harrastamis- ja vapaa-ajanvieton mahdollisuuksiin, jolloin lapsi jää paitsi tietyistä sosiaalisista kontakteista. Tämä voi aiheuttaa eriytyneisyyden tunnetta ja vaikeuttaa kaveripiirien muodostusta. ^[2]

Perheen arvoilla, asenteilla ja vaikutusmahdollisuuksilla on merkitystä terveyden ja hyvinvoinnin kokemuksiin

Yksilön arvoilla, asenteilla, vaikutusmahdollisuuksilla ja arvostuksella kuvataan harvemmin olevan yksinään vaikutusta lapsiperheiden terveyteen ja hyvinvointiin. Usein nämä tekijät ovat riippuvaisia yhteiskunnasta, eivätkä pelkästään yksilöstä itsestään. Ne ovatkin usein yhteydessä muihin sosioekonomista asemaa määrittäviin tekijöihin. Tutkimuksessa tuli kuitenkin ilmi, että vanhempien oma kokemus terveydestään vaikuttaa myös heidän kokemukseensa perheen terveydestä. Hyvä terveys näyttäytyykin perheen sisällä vanhempien mukaan muun muassa toisista välittämisenä, arjessa jaksamisena ja sairauden poissaolona. Huonolla terveydellä taas koettiin olevan päinvastaisia vaikutuksia. Sosiaalisen ympäristön antama tuki koettiin tärkeäksi jaksamisen ja koko perheen hyvinvoinnin kannalta. ^[2]

Lopuksi

Lapsiperheiden sosioekonominen asema on monen asian summa ja se on yhteydessä elämän eri osa-alueisiin. Sosioekonominen asema vaikuttaa opinnäytetyönä tehdyn kirjallisuuskatsauksen [21] tulosten mukaan perheiden hyvinvointiin ja terveyteen elintapojen- ja tottumusten myötä. Lapsiperheiden parissa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tulisikin huomioida tämä yhteys omassa työssään ja uskaltaa rohkeammin puuttua sosioekonomiseen asemaan yhteydessä oleviin hyvinvointi- ja terveyseroihin. Olisi tärkeää, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet terveelliseen ja tasapainoiseen, hyvinvointia tukevaan elämään. Tämän mahdollistamiseksi olisikin tärkeää, että sosioekonomisen aseman yhteyttä suomalaisten lapsiperheiden terveyteen ja hyvinvointiin tutkittaisiin enemmän.

Myös tällä hetkellä maailmalla ja Suomessa vallitseva koronaviruksesta johtuva poikkeustilanne tulee omalta osaltaan vaikuttamaan lapsiperheiden sosioekonomisen aseman ja siihen yhteydessä olevien terveys- ja hyvinvointierojen kehittymiseen. Tällaiset poikkeustilanteet tuovat esille sen, kuinka osalla ihmisistä on enemmän aineellisia mahdollisuuksia, kykyjä ja voimavaroja sopeutua uusiin olosuhteisiin. Kaikilla lapsilla ei ole myöskään mahdollisuutta saada vanhemmiltaan apua ja tukea etäkoulunkäyntiin tai mahdollisuutta käyttää opiskelussa tarvittavia tietoteknisiä välineitä. [21] Näiden asioiden vuoksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten rooli havaita sosioekonomisen aseman yhteys terveys- ja hyvinvointieroihin lapsiperheissä korostuu entisestään poikkeustilanteen loputtua.

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön:

Jaakkola, V., Suokanerva, M. & Tervo, P. 2020. Sosioekonomisen aseman yhteys lapsiperheiden hyvinvointi- ja terveyseroihin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202004074648>

Lähteet

1. ^ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Eriarvoisuus. Hakupäivä 19.3.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>
2. ^ ^{abcde} Jaakkola, V., Suokanerva, M. & Tervo, P. 2020. Sosioekonomisen aseman yhteys lapsiperheiden hyvinvointi- ja terveyseroihin. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Hakupäivä 19.3.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202004074648>
3. ^ Mäki, P., Wikström, K., Hakulinen, T. & Laatikainen, T. (toim.) 2017. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. Opas 14. 4. uud. p. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Hakupäivä 21.4.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-964-4>
4. ^ Peippo, A. 2006. Varhaisnuorten terveys, terveystottumukset ja koulunkäynti. Tampereen yliopisto. Opinnäytetyö. Hakupäivä 21.4.2020. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-15448>
5. ^ ^{ab} Paananen, R., Ristikari, T., Merikukka, M., Rämö, A. & Gissler, M. 2012. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kansallinen syntymäkohortti 1987 -tutkimusaineiston valossa. Raportti 52. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Hakupäivä 23.3.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-696-0>
6. ^ Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkarinen, E., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka, M., Salo, J., Juutinen, A., Pesonen-Smith, A. & Gissler, M. 2018. Suomi lasten kasvuympäristönä - Kahdeksantoistavuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä: Kansallinen syntymäkohortti 1997. Raportti 7. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Hakupäivä 23.3.2020. <http://hdl.handle.net/10138/262147>
7. ^ Rotko, T. & Kauppinen, T. 2020. Poikkeustilanne tuo nopeasti esiin hyvinvointi- ja terveyserot – miten estämme erojen kasvua? THL-blogi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Hakupäivä 19.4.2020. <https://blogi.thl.fi...>

Metatiedot

Nimeke: Sosioekonomisen aseman yhteys lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen

Tekijä: Jaakkola Vilma; Suokanerva Milla; Tervo Päivi; Honkanen Hilikka

Aihe, asiasanat: hyvinvointi, lapsiperheet, pahoinvointi, sosioekonomiset tekijät, terveyserot

Tiivistelmä: Opinnäytetyönä tehdyn kirjallisuuskatsauksen mukaan sosioekonominen asema on yhteydessä lapsiperheiden terveyteen ja hyvinvointiin. Sosioekonominen asema koostuu hyvinvoinnin aineellisista ulottuvuuksista ja aineellisten voimavarojen hankkimiseen tarvittavista edellytyksistä. Sosioekonomiseen asemaan yhteydessä olevat hyvinvointi- ja terveyserot näkyvät lapsiperheissä muun muassa vanhempien ja lasten elämäntavoissa, elinolosuhteissa ja sosiaalisissa suhteissa. Lapsiperheiden kanssa työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten olisi tärkeä oppia tunnistamaan ja omalta osaltaan ennaltaehkäisemään sosioekonomiseen asemaan yhteydessä olevia hyvinvointi- ja terveyseroja.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-06-23

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440611>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Jaakkola, V., Suokanerva, M., Tervo, P. & Honkanen, H. 2020. Sosioekonomisen aseman yhteys lapsiperheiden hyvinvointiin ja terveyteen. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 47. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440611>.